

Науково-методичне електронне видання

Ушкаренко Юлія Вікторівна
Чмут Анна Володимирівна

СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

для студентів спеціальностей:
**292 Міжнародні економічні відносини, 073 Менеджмент
ступеня вищої освіти «бакалавр»**

ISBN 978-617-7783-75-5 (електронне видання)

Підписано до видання 13.05.2020 р.
Формат 60х90/16. Гарнітура Times New Roman.
У м. друк. арк. 3,76. Обл.-вид. арк. 4,04.
Замовлення № 1467.

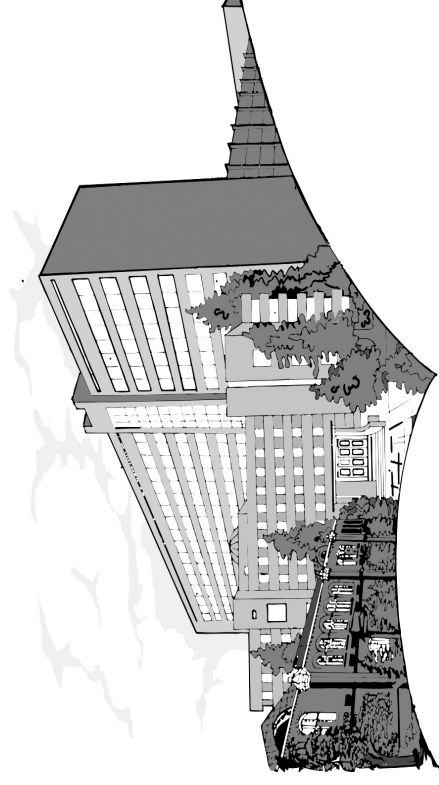
Видано з готового оригінал-макету

Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В. С.
Свідцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи: серія ХС № 48 від 14.04.2005 р.
видано Управлінням у справах преси та інформації.
Адреса: 73000, Україна, м. Херсон, вул. Соборна, 2,
тел. (050) 133-10-13, e-mail: printvvs@gmail.com, vish_sveta@rambler.ru

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Факультет економіки і менеджменту

Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
для студентів спеціальностей: **292 Міжнародні економічні
відносини, 073 Менеджмент
ступеня вищої освіти «бакалавр»**

Херсон – 2020

УДК 339.9 (038)

С 48

Схвалила науково-методична рада Херсонського державного університету (протокол від «15» 04 2020 року № 4)

Рекомендовано до видання Вченою радою Херсонського державного університету (протокол від «22» 04 2020 року № 10)

Укладачі:

Ушкаренко Юлія Вікторівна, доктор економічних наук, професор, завідуюча кафедрою економіки та міжнародних економічних відносин Херсонського державного університету.

Чмут Анна Володимирівна, кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин Херсонського державного університету.

Рецензенти:

Сарапіна Ольга Андріївна – завідувач кафедри обліку, аудиту і оподаткування Херсонського національного технічного університету, доктор економічних наук наук, професор.

Шашкова Ніна Ігорівна – завідувач кафедри менеджменту і адміністрування Херсонського державного університету, доктор економічних наук, професор.

Словник основних термінів і понять з дисципліни «Міжнародні економічні відносини» для студентів спеціальностей 292 Міжнародні економічні відносини, 073 Менеджмент ступеня вищої освіти «бакалавр»: навчальний посібник / уклад. Ю.В. Ушкаренко, А.В. Чмут. – Херсон, Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2020. – 56 с.

ISBN 978-617-7783-75-5 (електронне видання)

У посібнику представлено у систематизованому вигляді базова термінологія з дисципліни «Міжнародні економічні відносини», яка може бути корисною при вивченні всього блоку дисципліни.

Для студентів вищих навчальних закладів освіти.

Для студентів спеціальностей 292 Міжнародні економічні відносини, 073 Менеджмент ступеня вищої освіти «бакалавр»

УДК 339.9 (038)

ISBN 978-617-7783-75-5 (електронне видання) © Ушкаренко Ю.В., Чмут А.В., 2020

© ХДУ, 2020

© ФОП Вишемирський В.С., 2020

Список використаної літератури

1. Амеліна І.В. Міжнародні економічні відносини [текст] : навч. посіб. / Амеліна І.В., Попова Т.Л., Володимиров С.В. - К. : «Центр учбової літератури», 2013. - 256 с.
2. Бланк І.А. Словарь -справочник финансового менеджера / И.А. Бланк. – К.: Ника -Центр, 1998. – 480 с.
3. Гордієнко Д.Д. Економічний тлумачний словник (2-е вид.) / Д. Д. Гордієнко. – Київ, ТОВ "КНТ" 2007 . – 360 с.
4. Економічний словник-довідник / [за ред. С.В. Мочерного]. – Київ : Феміна, 1995. – 368 с.
5. Зовнішньоекономічний словник-довідник / [за ред. А.С. Філіпенка] – К.: Академія, 2009. – 247 с.
6. Коноплицкий В. А. Экономический словарь : толково-терминологический / В. А. Коноплицкий, А. И. Филина. – Киев : КНТ, 2007. – 624 с.
7. Сухарський В. С. Економічний словник-довідник / В. С. Сухарський. – Тернопіль: Навчальна книга, 2002. – 328 с.
8. Українсько-російсько-англійський словник основних термінів з дисципліни “Міжнародні економічні відносини” для студентів економічних спеціальностей. — К.: НТУУ “КПІ”, 2014. — 18 с.

Я

Якість — філософське поняття, з термінології гуманітарних наук. В Арістотелівській логіці якість — одна з 10 категорій, на які Арістотель поділив усі речі реальності. Як одна з таких категорій, якість це — побічна обставина, за допомогою якої річ є якогось типу чи виду; побічна обставина, що вказує, якою є річ (її змістовні якості та форми) і як річ діє (її здатності та навички); побічна обставина, котра є зовнішньою оцінювальною формою.

Ямайська валютна систéма (система плаваючих валютних курсів) — сучасний стан у розвитку міжнародних валютно-фінансових відносин, пов'язаний із рішенням МВФ у м. Кінгстон (Ямайка, 1976).

Ця система передбачає відмову від ряду принципів Бреттон-Вудської валютної системи, передбачаючи повну демонетизацію золота (відмову від золотого стандарту) і остаточний перехід до використання як світових грошей виключно національних валют та міжнародних розрахункових одиниць — спеціальних прав запозичення, які випускає МВФ.

Вказівки до користування словником

Словник основних термінів і понять з дисципліни «Міжнародні економічні відносини» розрахований передусім для студентів, що здійснюють навчання за спеціальностями міжнародного профілю, але може стати у пригоді й студентам інших спеціальностей університету при вивченні курсів «Міжнародна економіка», «Світова економіка». Студенти спеціальностей 292 Міжнародні економічні відносини, 073 Менеджмент вивчають дисципліну «Міжнародні економічні відносини» в четвертому навчальному семестрі.

Пропонований нами «Словник основних термінів і понять з дисципліни «Міжнародні економічні відносини» містить близько трьохсот найбільш уживаних термінів та терміносполучень з сфери міжнародних економічних відносин. Структура словникових статей така: терміни подаються в алфавітному порядку; після відповідного поняття дається визначення або пояснення.

Сподіваємося, що словник стане у пригоді студентам-міжнародникам і тим, хто цікавиться питаннями міжнародних економічних відносин та міжнародної економіки взагалі.

АЛФАВІТ

Аа	Бб	Вв	Гг	Гг	Дд
Ее	Єє	Жж	Зз	Ии	Іі
Її	Йй	Кк	Лл	Мм	Нн
Оо	Пп	Рр	Сс	Тт	Уу
Фф	Хх	Цц	Чч	Шш	Щщ
Ь	Юю	Яя			

А

Авіста (Avista) — 1) вексель на пред'явника, виданий без зазначення строку платежу (сплати). Він може бути оплачений відразу після пред'явлення; 2) спеціальний напис на векселі чи будь-якому іншому цінному папері, що засвідчує можливість одержання грошей у будь-який час після пред'явлення зазначеного документа або завершення визначеного векселем строку. Напис А. може бути на чеках та поштових переказах.

Автаркія (Autarchy / економіс self-sufficiency) — політика створення замкненого самодостатнього господарства в межах окремої країни або групи країн, спрямована на максимальне обмеження імпорту, стимулювання експорту товарів і капіталу. Окремі держави використовують А. для протистояння економічній блокаді.

Автоперевезення (Motor transportation [haulage]) — автомобільні перевезення вантажів та пасажирів. Порядок здійснення А. визначається такими міжнародними угодами: Конвенцією про дорожній рух і Протоколом про дорожні знаки і сигнали (1949), Конвенцією про договір міжнародного перевезення вантажів (1956), Угодою про митне оформлення міжнародних автомобільних вантажних перевезень, Угодою про загальні умови міжнародних автомобільних вантажних перевезень, Митною конвенцією про міжнародне перевезення вантажів.

Авуари (Avoir / holdings) — 1) кошти банку в іноземній валюті, які перебувають на його рахунках (здебільшого кореспондентських) в іноземних банках. Загальна сума коштів усіх банків держави складає її іноземні А.; 2) активи (грошові засоби, чеки, векселі, перекази, акредитиви), за рахунок яких можуть бути проведені платежі та погашені зобов'язання чи борги їхніх власників, а також засоби банку (його каса, рахунки в інших банках, цінні папери, які легко реалізуються, векселі тощо). А. стимулюють розвиток

передати такі товари (роботи, послуги), а покупець бажає їх отримати на добровільній основі, обидві сторони є взаємно незалежними юридично та фактично, володіють достатньою інформацією про такі товари (роботи, послуги), а також ціни, які склалися на ринку ідентичних (а за їх відсутності — однорідних) товарів (робіт, послуг) у порівнянних економічних (комерційних) умовах.

Ціноутворення — процес встановлення і розробки ціни на товари та послуги (цінності).

Ціноутворення державне — ціноутворення на основі призначення цін державними органами.

Ч

Чартер (англ. charter — хартія, статут, грамота; тут — договір) — договір між власником транспортного засобу і фрахтувальником (наймачем) на оренду всього транспортного засобу або його частини на певний рейс або термін.

Чартер повітряний — договір фрахтування повітряних транспортних засобів.

Ю

ЮНЕСКО (англ. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO) — міжнародна організація, спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй, яка при співпраці своїх членів-держав у галузі освіти, науки, культури сприяє ліквідації неписьменності, підготовці національних кадрів, розвитку національної культури, охороні пам'яток культури тощо.

виготовлення в промислових умовах — споживання (експлуатація) — утилізація. Ці етапи повторюються в житті кожного виду продукції. Оскільки, різні повторення, що піддаються визначенню, означають терміном «цикл», то для характеристики стадій, що послідовно повторюються, й етапів у житті виробів використовують термін «життєвий цикл продукції».

Цикл товару — час, упродовж якого товар життєздатний на ринку і забезпечує досягнення цілей продавця. Від життєвого циклу товару залежить рівень прибутку на кожній із його стадій.

Альтернативна ціна – (кошги, англ. Opportunity cost когось, хто мусить вибрати з кількох взаємовиключних варіантів. Альтернативна вартість є ключовим поняттям в економіці, і розглядається як вираження «основного відношення між дефіцитом і вибором». Поняття альтернативної вартості відіграє важливу роль у перевірці чи рідкісні (дефіцитні) ресурси використовуються ефективно. Таким чином, альтернативна вартість не обмежується до грошових або фінансових витрат: реальна вартість втраченої продукції, втрачений час, задоволення або будь-які інші вигоди, які створюють корисність також повинні враховуватися.

Ціна базисна — 1) ціна товару, роботи, послуги, що відповідають встановленим кількісно-якісним характеристикам та яка береться за основу для визначення рівня цін товарів, робіт, послуг при укладанні договорів на їх поставку, в тому числі зовнішньоекономічних;

2) ціна, що встановлюється на момент укладання угоди купівлі-продажу товару, постачання якого відбудуватиметься у майбутньому;

3) ціна, яка в плановій економіці береться за основу при плануванні і веденні статистики.

Ціна ринкова— ціна, за якою товари (роботи, послуги) передаються іншому власнику за умови, що продавець бажає

товарообмінних операцій, розрахунків як усередині держави, так і з зарубіжними країнами.

Агент (Agent) — фізична чи юридична особа, яка діє як довірена особа з певними правами та обов'язками (брокера, дилера, коміонера, маклера) від імені іншої фізичної чи юридичної особи за дорученням і в інтересах цієї особи. Діяльність А. спрямована на пошук клієнтів, підготовку угод за винагороду, розмір якої визначається за згодою між ним та особою-поручителем. У комерційній практиці А. виконує свої обов'язки на основі агентської угоди з поручителем, якою визначається характер та обсяг доручення.

Агент-банк (Agent-bank) — 1) банк, уповноважений членами міжнародного кредитного синдикату як гарантія його інтересів на весь строк кредиту; 2) організація, яка випускає облігації; 3) агенти, що діють на умовах комісії за допомогою каталогів та зразків, здійснюють зберігання товарів, забезпечують запасними частинами та засобами обслуговування, надають кредит, що сприяє розширенню зв'язків принципала з користувачами, які потребують кредиту.

Агент валютного контролю (Currency regulation agent) — організація, яка згідно з чинним законодавством може здійснювати функції валютного контролю і підпорядкована відповідним органам валютного контролю. Уповноважені банки є А. в. к., підпорядкованими центральному банку. Органи й А. в. к. в межах своєї компетенції: а) контролюють відповідність валютних операцій резидентів і нерезидентів законодавству, умовам ліцензій та дозволів, а також дотримання ними актів органів валютного контролю; б) проводять перевірки валютних операцій резидентів та нерезидентів.

Агент експортний (Agent dealing in export) — юридична або фізична особа, яка за завданням однієї або кількох фірм-

виробників однієї країни, маючи зразки їхньої продукції, каталоги, прайс-листи, шукає покупців для експортних поставчань. А. е. працює на основі агентського договору, отримуючи комісійні.

Агент із фрахту (Freight agent) — агент, який займається пошуком місця та розміщенням вантажу на судні.

Агентство транспортно-експедиційне (Forwarding agency) — компанія, фірма, яка надає власникові вантажу послуги з його підготовки до транспортування, переміщення і супроводження, організації вантажно-розвантажувальних робіт, оформлення всієї необхідної транспортної товаросупроводжувальної документації. А. т.-е. може займатися страхуванням, митним очищенням вантажу.

Агентування (Agency service) — агентські послуги, що надаються за дорученням однієї юридичної чи фізичної особи (агента) іншій особі (принципалу) на певних умовах і за певну винагороду. Характер, обсяг, порядок і умови А. визначаються угодою між цими особами.

Агентування морське (Agency service for ships) — діяльність морського агента, який зобов'язується (за винагороду) здійснювати за дорученням і за рахунок судновласника юридичні та ін. дії від свого імені або від імені судновласника в певному порту або на певній території.

Адміністративні важелі управління зовнішньоекономічною діяльністю (Administrative levers of foreign economic activity) — методи управління, які ґрунтуються на організаційних засадах впливу. За характером впливу А. в. у. з. д. поділяють на дисциплінарні, розпорядницькі та організаційно-стабілізаційні. Їх функціональне призначення полягає у підтримці стану на відповідному рівні, попередженні відхилень, усуненні допущених порушень. А. в. у. з. д. застосовують у поєднанні з економічними,

Фрахт (нім. fracht) — у торговому мореплаванні обумовлена договором або законом плата за перевезення вантажу або за надання судна в користування за договором тайм-чартера або бербоут-чартеру. Сплачуються перевізникові відправником вантажу або фрахтувальником.

Розмір фрахту встановлюється угодою сторін. За відсутності угоди сторін розмір фрахту обчислюється виходячи із ставок, які використовуються в місці завантаження вантажу й під час завантаження вантажу.

У разі, якщо вантаж поставлений на судно в більшій кількості, ніж передбачено договором, розмір фрахту відповідно збільшується.

Ц

Центральноєвропейська асоціація вільної торгівлі (англ. Central European Free Trade Agreement, CEFTA) — угода між країнами Південно-Східної Європи, що не є членами Європейського Союзу.

Цикл економічний — періодичне повторення протягом років піднесення і спаду в економіці. Складається з таких фаз: криза, депресія, поживлення, піднесення.

Цикл продукції (віроби) (англ. Product lifecycle) — сукупність взаємопов'язаних процесів послідовної зміни стану продукції від початку дослідження та обґрунтування розроблення до припинення експлуатації виробу, застосування (зберігання) матеріалу.

Під терміном «продукція» тут розуміється матеріальний результат трудової діяльності або виробничих процесів, що має корисні властивості і призначений для використання споживачем. Зазвичай послідовними етапами життя кожного виробу як технічної системи є: наукове відкриття у даній сфері — визначення можливості створення виробу — технічне втілення задуму шляхом розробки видів виробів — освоєння їх у виробництві —

Створена у 1913 р. Актом про Федеральний резерв (англ. Federal Reserve Act), ФРС є структурою, що поєднує державні та приватні компоненти, в яку входять: призначувана Президентом США Рада керівників ФРС, Федеральний комітет з відкритого ринку (англ. Federal Open Market Committee), дванадцять регіональних Федеральних резервних банків — фіскальних агентів Казначейства США, численні приватні банки (отримують невідчужувані акції Федеральних резервних банків фіксованої прибутковості в обмін на резервний капітал), і різноманітні консультаційні ради. З погляду управління, ФРС є незалежним органом США. Але саме як національний центральний банк, ФРС має повноваження від Конгресу США. Незалежність у роботі забезпечується тим, що рішення ФРС щодо кредитно-грошової політики, не схвалюються президентом або кимось-ще з виконавчої або законодавчої влади США, ФРС не отримує фінансування від Конгресу, строк повноважень членів Ради керівників ФРС охоплює декілька строків президентських повноважень і членів Конгресу. В той самий час ФРС підконтрольна Конгресу, який аналізує діяльність ФРС і може змінити обов'язки ФРС законодавчим регулюванням.

Фіксація доходів у фінансах — розпродаж акцій перед очікуваною нестабільністю ринку з метою гарантування прибутку.

Франчайзинг (фр. franchise — пільга, привілей) — це форма співпраці між юридично та фінансово незалежними сторонами (компаніями та/або фізичними особами), в рамках якої одна сторона (франчайзер), що володіє успішним бізнесом, відомою торговою маркою, ноу-хау, комерційними таємницями, репутацією та іншими нематеріальними активами, дозволяє іншій стороні (франчайзі) користуватися цією системою на певних умовах.

Франшиза — частина збитків, що не відшкодовується страховиком згідно з договором страхування.

соціально-психологічними методами і методами правового регулювання.

Акцепт (Assertance / assertus) — зобов'язання (згода) платника щодо оплати або гарантування у визначений термін оплатити переказний вексель, виставлений до оплати рахунок, задовольнити інші вимоги щодо оплати.

Акцепт банківський (Bank[er's] assertance) — згода банку взяти на себе зобов'язання щодо оплати платіжних вимог.

Акцептант (Assertog) — 1) особа (фізична, юридична), яка зобов'язалась оплатити поданий рахунок, переказний вексель при настанні строку платежу; 2) векселедавець, індосант; 3) особа, яка взяла на себе здійснення платежу за векселем.

Акциз (фр. accise, від лат. accidere — урізати) — один із різновидів здійснюваних державою податків (зборів), не пов'язаних з одержанням прибутку підприємцем (товаровиробником, торговцем). Це найпоширеніші державні непрямі (побічні) податки (збори) на певні продукти масового попиту (предмети розкоші, тютюн, алкогольні напої, коштовні метали та інше), які стягують з виробників чи продавців товарів. Акциз включається у ціну товару, яку сплачує споживач товару, його розмір і сума стягуються у державний чи місцевий бюджет.

Акція — вид цінних паперів, що являє собою свідцтво про власність на визначену частку статутного (складеного) капіталу акціонерного товариства і надає її власнику (акціонеру) певні права, зокрема: право на участь в управлінні товариством, право на частину прибутку товариства у випадку його розподілу (дивіденд), а у випадку ліквідації — на частину залишкової вартості підприємства.

Альпірі (лат. al pari — порівну) — відповідність біржового, ринкового курсу цінних паперів або валюти їхньому номіналу.

Альтернат (від лат. altemo — чергую, змінюю) — в міжнародному праві правила, що регулюють порядок підписання договору: черговість згадування сторін у тексті договору, розміщення підписів, печаток тощо. Застосування альтернату підкреслює рівність держав—учасниць договору.

Андеррайтер (англ. underwriter — гарант, страхувальник) — компанія або інша юридична особа, яка здійснює управління процесом розміщення цінних паперів та їх розподілу на ринку цінних паперів. Андеррайтер гарантує емітену виручку від продажу цінних паперів і фактично купує цінні папери. Це, як правило, інвестиційний банк, що купує новий випуск цінних паперів у емітента і потім перепродає його інвесторам.

Аудит або авдит (лат. audit — слухати) — перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання задля висловлення незалежної думки аудитора про її вірогідність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів.

Аудитор або авдитор (лат. auditor — слухач) — фізична особа, яка підтвердила кваліфікаційну придатність до провадження аудиторської діяльності, має відповідний практичний досвід та включена до Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності.

Аукціон (ліцитація, цінівка; нім. Auktion, від лат. auctio — збільшення) — Спеціально організований і періодично діючий ринок продажу товарів, майна з публічного торгу покупцеві, який запропонував найвищу ціну. Може проводитись як у вигляді

Торгівля зустрічна (англ. trade-in, countertrade) об'єднує операції, у межах яких передбачаються зустрічні зобов'язання експортерів закупити в імпортерів товари або послуги на частину або повну вартість товарів, що експортуються. Згідно з термінологією, яка використовується експертами ООН, усі види зустрічних угод об'єднуються поняттям «міжнародні компенсаційні угоди», згідно з якими підприємства (фірми) різних країн домовляються про те, що конкретні дії (поставка товарів, надання послуг або технології) однієї із сторін будуть компенсуватись чітко зазначеним у відповідних договірних документах способом та у визначених у них розмірах іншими конкретними діями (поставкою товарів, наданням послуг, технології) іншої сторони.

Торгівля міжнародна — торгівля між резидентами різних держав. При міжнародній торгівлі відбувається переміщення товарів через митні кордони різних держав. Результатом міжнародної торгівлі є виникнення світового ринку та міжнародного поділу праці. Зовнішня торгівля є історично першою і найважливішою формою економічних зв'язків між народами і країнами, яка відображає зв'язок між товаровиробниками різних країн, що виникає на основі міжнародного поділу праці, і виражає їхню взаємну економічну залежність. Міжнародна торгівля включає експорт і імпорт товарів, співвідношення між якими називають торговельним балансом.

У

Уподобання — система цінностей людини щодо благ, інших людей, оточення.

Ф

Федеральна резервна система (ФРС) (англ. Federal Reserve System (FRS) або просто the Fed) — центральна банківська система США.

За українським законодавством, акціонерне товариство це господарське товариство, статутний капітал якого не може бути меншим ніж 1250 мінімальних заробітних плат і який поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями. Основним актом законодавства, який регулює діяльність акціонерних товариств, є Закон «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 р.

Торги — 1) обмін, купівля та продаж товарів, які в період пізнього середньовіччя та ранньомодерного часу відбувалися у спеціально визначених місцях у дозволені властями дні; 2) місяця такого обміну, купівлі та продажу товарів. У києворуську добу частина міст виникла на місці торжищ. Якихось привілеїв на проведення Т. у часи Київської Русі не було. У Києві та в центрах князівств Т., очевидно, проходилися щоденно. Описано про це може свідчити інформація Тітмара Мерзебургського про наявність 8-ми торжищ у Києві.

Торгівля зовнішня — торгівля між резидентами різних держав. При міжнародній торгівлі відбувається переміщення товарів через митні кордони різних держав. Результатом міжнародної торгівлі є виникнення світового ринку та міжнародного поділу праці. Зовнішня торгівля є історично першою і найважливішою формою економічних зв'язків між народами і країнами, яка відображає зв'язок між товаровиробниками різних країн, що виникає на основі міжнародного поділу праці, і виражає їхню взаємну економічну залежність. Міжнародна торгівля включає експорт і імпорт товарів, співвідношення між якими називають торговельним балансом.

Торгівля компенсаційна — система торгівлі, за якої експортер товару дає свою згоду на одержання за рахунок платежу за нього товарів із країни-імпортера.

зібрання продавців і покупців в одному місці, так і в інтернеті, що називається онлайн-аукціоном.

Аутсайдер (від англ. outsider сторонній) — тобто той, хто знаходиться зовні чогось; останній.

Аутсорсинг (англ. outsourcing; укр. підрядництво) — передача компанією частини її завдань або процесів стороннім виконавцям на умовах субпідряду.

Б

Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (БАГІ) англ. Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA) — одна з п'яти інституцій Групи Світового банку, заснована в 1988 році. Місцезнаходження — Вашингтон. Нараховує 175 членів [1]. Україна стала членом БАГІ з 1994 року.

Національне багатство — це сукупність матеріальних благ і духовних цінностей, нагромаджених суспільством за всю його історію, які мають ринкову цінність і можуть обмінюватися на гроші або інші блага.

База грошова або монетарна база (англ. monetary base) — це сукупність зобов'язань Національного банку України в національній валюті.

Іншими словами грошова база - це сукупність готівкових коштів, випущених в обіг Національним банком України, коштів обов'язкових резервів, коштів на кореспондентських рахунках та інших коштів інших депозитних корпорацій (банків), коштів державних нефінансових корпорацій і домашніх господарств (працівників Національного банку) у Національному банку України.

База податкова — це кількісний вираз частини предмета податку визначеної в одиницях оподаткування, що залишилася після

застосування податкових пільг, до якої застосовується податкова ставка.

Баланс платіжний (англ. *balance of Payments*) — співвідношення між сумою грошових надходжень, отриманих країною з-за кордону, і сумою платежів за кордон протягом певного періоду (рік, квартал, місяць). Платіжний баланс на певний період (місяць, квартал, рік) складається на основі статистичних показників про здійснену за цей період зовнішньоекономічну діяльність, та дає змогу аналізувати зміни в міжнародних економічних зв'язках країни, масштабах і характері її участі у світовому господарстві.

Бартер (міна) — прямий безгрошовий обмін товарами або послугами. Здійснюється за єдиним договором, в якому з метою еквівалентності обміну, для визначення розміру страхових сум, оцінки претензій, нарахування санкцій фіксується сума договору.

Бартерна операція — це товарообмінна експортно-імпортна операція на збалансованій по вартості (ціні) основі з передачею права власності на товар без платежу грошми (нагуральний обмін).

Безготівкові кошти і депозити — грошові кошти в готівковій чи безготівковій формі в валюті України чи в іноземній, банківських металах, які банк прийняв від вкладника або які надійшли для вкладника на договірних засадах на визначений термін зберігання чи без зазначення терміну (під відсоток або дохід в іншій формі) і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.

Біржа (нім. *Börse*, від пізньолат. *bursa* — гаманець) — організований торговельний майданчик, на якому відбувається гуртова торгівля товарами або цінними паперами у вигляді стандартизованих біржових угод. На біржі укладаються угоди по біржових товарах, в результаті чого утворюється динаміка ціни тільки під впливом ринкового попиту та пропозиції, що дає змогу

виробництва і доходів у галузі, де цей фактор використовується відносно менш інтенсивно.

Сформульована в 1955 році британським економістом Тадеушем Рибчинським. Згідно з теоремою Рибчинського, зростання пропозиції одного з двох факторів виробництва призводить до непропорційного збільшення виробництва того товару, в якому інтенсивно використовується цей зрослий фактор, і до зниження виробництва другого товару, який використовує цей фактор щодо менш інтенсивно.

Тіньова економіка (англ. *Black economy, Ghost economy, Shadow economy, Non-observed economy*) — господарська діяльність, яка розвивається поза державним обліком та контролем, а тому не відображається в офіційній статистиці. «Тіньові» підприємства не перерозподіляють власних доходів до бюджетів та державних цільових фондів, вони не сплачують податків, збільшуючи власні прибутки.

Товар — продукт природи і людської праці або тільки людської праці у матеріальній і нематеріальній субстанції та у формі послуг, який завдяки своїм властивостям здатен задовольняти наявні чи передбачувані суспільні потреби і призначений для обміну і купівлі-продажу; продукт праці, що виробляється не для власного споживання, а на продаж, а також матеріальні та нематеріальні активи, а також цінні папери та деривативи, що використовуються у будь-яких операціях, крім операцій з їх випуску (емісії) та погашення.

Товариство акціонерне — один з різновидів господарських товариств. Акціонерним товариством визнається комерційна організація, статутний капітал якої розділений на визначене число акцій, що засвідчують права та обов'язки учасників товариства (акціонерів). Акціонерні товариства створюються в формі публічних або приватних товариств.

потенційних покупців з приблизно однаковими споживчими перевагами і стереотипом поведінки.

Ставка відсоткова або ж норма процента — кількісне вираження відсотків як економічної категорії. Розраховується як відношення річного доходу, отриманого на позичковий капітал, до суми наданого кредиту, помноженого на 100 відсотків.

Ставка облікова Національного банку України — один із монетарних інструментів, за допомогою якого Національний банк України встановлює для банків та інших суб'єктів грошово-кредитного ринку орієнтир щодо вартості залучених та розміщених грошових коштів; Закон України «Про Національний банк України».

Страхування космічне — один із наймолодших у світі і з кожним роком відіграє все більшу роль у забезпеченні економічного захисту космічної діяльності держав при реалізації космічних проєктів, що здійснюються за участю як українських, так і закордонних інвесторів. Щорічно страхується більше як 15 космічних проєктів. Як супутники так і ракети-носії з моменту їхнього виготовлення і до експлуатації на орбіті піддаються небезпеці, яка може призвести до повного знищення об'єкта або порушення окремих окремих його функцій.

Т

Тендер — конкурентна форма розміщення замовлення на закупівлю товарів, надання послуг чи виконання робіт відповідно до наперед визначених у документації умов, в узгоджені терміни на принципах загальності, справедливості й ефективності.

Теорема Рибчінського — у теорії Хекшера-Оліна збільшувана пропозиція одного з факторів виробництва приводить до збільшення виробництва і доходів у тій галузі, де цей фактор використовується відносно більш інтенсивно, і до скорочення

орієнтуватися учасникам ринку та прогнозувати хід торгів в майбутньому.

Біржа фіндова — організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами; акціонерне товариство, яке зосереджує попит і пропозицію цінних паперів, сприяє формуванню їх біржового курсу та здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства, статуту і правил фондової біржі.

Блоківана валюта — іноземна валюта на рахунках у банках, використання якої заборонено або обмежено органами державної влади.

Бон, бони (лат. bonus — добрий, хороший) — документи, які видає особа або установа на право одержання пред'явником певної суми грошей або ін. цінностей:

— короткотермінові боргові зобов'язання держави, муніципальних органів і приватних фірм. Це кредитні документи у формі цінних паперів, за якими їх власник може отримати певну суму грошей чи інші цінності Казначейські бони — вид середньо- та довготривалих державних зобов'язань. Бони державної скарбниці — те саме, що казначейські бони

— жетони, тимчасові металеві або паперові гроші, які випускаються місцевою владою, закладами чи підприємствами. Слугують ордерам на оплату послуг або на отримання товарів, пожертв, перепусток на збори, а також розпізнавальним і контрольним знаком. До бонів відносяться жетони ігрових закладів і метро. До монетоподібних пам'ятних жетонів варто відносити різні, в тому числі і офіційно випущені державою, випуски, які призначені лише для колекціонування і не мають аналогів серед монет, які випущені для обігу — тимчасові паперові гроші малого номіналу, що випускаються в обіг для забезпечення потреби в розмінних грошах. Див. також: марка (бона).

— паперові гроші, що вийшли з обігу і стали предметом колекціонування. Див. також: Боністика.

Боніфікація (від пізньолат. *bonifico* — поліпшую) — надбавка до ціни товару, якість якого перевищує передбачену договором, стандартом (порівн. рефакція). [обумовлена договором доплата до ціни товару, якщо фактична якість його вища, ніж зазначено в договорі. Зменшення плати за товар, якщо його якість нижча, ніж обумовлено, наз. рефакцією. повернення податків, утриманих з експортованих товарів з метою підвищення їхньої конкурентоздатності.

Брoкeр (англ. *broker* — комісіонер) — посередник при укладанні угоди між продавцем і покупцем, страховальником і страховиком, судновласником і фрахтувальником.

Брокeрські компанії — це брокерські фірми, контори, представництва, асоціації, які створені для спільного надання посередницьких послуг при проведенні торгових, біржових операцій.

Будинок конфірмаційний - це посередник між місцевими постачальниками та іноземними покупцями. Закордонний покупець може попросити конфірмаційний будинок купити товари від його імені і доставити кредит покупцю, оплативши ці товари.

В

Валюта базисна — 1) валюта, стосовно якої здійснюється котирування іншої валюти в даній країні, фінансовому центрі. 2) валюта, у якій визначається курс цінного паперу.

При котируванні двох валют базова записується зліва.

Базовою валютою є як правило, валюти провідних промислово розвинених країн. Основою світовою резервною валютою є долар США, тому він використовується як основна базова валюта.

організаціями й приватним сектором. Представництва Банку в різних країнах світу займаються реалізацією його програм, підтримують зв'язок з урядом і цивільним суспільством і сприяють більше глибокому розумінню проблем розвитку.

Своп (фінанси) (від англ. *swap* – обмін, заміна) - угода про обмін активів, процентних виплат, процентних ставок або інших характеристик, вказаних в угоді, з метою оптимізації структури капіталу компанії і отримання додаткового доходу.

Своп товарний (*commodity swap*) — угода, що дозволяє змінювати потоки платежів, заснованих на цінах товарів. Зазвичай товарний своп включає тільки своп потоків платежів і виплачується готівкою.

Своп відсотковий (англ. *interest rate swap, IRS*) — похідний фінансовий інструмент у формі угоди між двома сторонами про те, що в певну дату одна сторона заплатить другій стороні фіксований відсоток на певну суму і отримає платіж на суму відсотка за плаваючою ставкою (наприклад за ставкою LIBOR) від другої сторони. Фактично, ця угода про заміну однієї форми процентних платежів на іншу. На практиці такі платежі нетинуються і одна зі сторін виплачує різницю зазначених вище платежів, тобто робиться тільки один платіж, а не два зустрічних.

Сегментування ринку — розподіл потенційних споживачів на групи на основі відмінностей у їх потребах, характеристиках та поведінці. Застосування концепції ринкового сегментування дозволяє підприємству (фірмі) досягти максимальної результативності маркетингової діяльності шляхом використання своїх сильних сторін з урахуванням реальних умов на ринку.

Сегментування – це поділ усього ринку на окремі частини (сегменти), кожен з яких охоплює більш або менш однорідні групи

Сальдо кінцеве (вихідне) — залишок по рахунку на кінець періоду. Звичайно розраховується як арифметична сума початкового сальдо й обігів за період.

Сальдо торговельного балансу — різниця між вартістю експорту та імпорту. Позитивне сальдо торговельного балансу означає перевищення експорту над імпортом (країна більше продає, ніж купує). Негативне сальдо торговельного балансу — перевищення імпорту над експортом (країна більше купує, ніж продає). Зазвичай вважається, що це погано. При цьому вже кілька років поспіль у США негативний баланс сягає кілька десятків мільярдів доларів. При цьому така економіка служить еталоном благополуччя для інших.

Сальдо платіжного балансу — різниця між переказами за кордон і надходженнями з зарубіжжя. Позитивне сальдо платіжного балансу означає перевищення всіх платежів у країну над платежами з країни. Негативне сальдо платіжного балансу — перевищення платежів із країни над платежами в країну. Зазвичай міжнародні платежі здійснюються в доларах США або євро. Негативне сальдо платіжного балансу поступово зменшує валютний резерв країни. Але цього не відбувається, якщо платежі провадяться в національній валюті держави. Так США можуть просто емітувати (надрукувати) необхідну кількість доларів для покриття негативного балансу.

Світовий банк - заснований в 1944 році, є однією з найбільших у світі організацій, що надають допомогу з метою розвитку. Банк, що надав у 2002 фінансовому році країнам-клієнтам позики на загальну суму 19,5 млрд дол. США, у цей час здійснює свою діяльність більш ніж в 100 країнах, що розвиваються, здійснюючи фінансову й консультативну допомогу з метою підвищення рівня життя й поліпшення життя найбіднішого населення. Банк розробляє стратегії допомоги для кожної зі своїх країн-клієнтів у співробітництві з державними органами, неурядовими

Проте в котируванні фунта стерлінгів (GBP/USD) фунт виступає базовою валютою, а долар — валютою котирування. Ця традиція склалася історично, фунт був ключовою валютою до Першої світової війни (80% міжнародних розрахунків здійснювалося у фунтах). Аналогічним чином котуються валюти колишніх англійських колоній: австралійський долар (AUD/USD) і новозеландський долар (NZD/USD) та ін.. Євро котирується до долара як базова валюта (EUR/USD).

Варрант (інколи варант) (англ. warrant — повноваження, довіреність) - цінний папір, що дає його власникові право на купівлю деякої кількості акцій компанії в будь-який час до завершення дії контракта за певною ціною. Кількість акцій, ціна і час, протягом якого можна обміняти варрант на акції компанії, вказані в умовах варранта. Зазвичай варранти використовуються при новій емісії цінних паперів. Варрант торгується як цінний папір, ціна якого відображає вартість його первинних цінних паперів.

Вексель (нім. Wechsel) — цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити визначену суму грошей власнику векселя після настання строку.

Вексель простий — просте і нічим не обумовлене зобов'язання векселедавця сплатити власнику векселя у вказаний строк у вказаному місці вказану суму.

Вексель переказний (тратта) — це письмовий наказ векселедавця платнику (трасату) про сплату векселедержателю певної суми грошей у визначеному місці у визначений час. Причому отримувачем коштів може виступати як перший векселедержатель (ремітент), так і кожний з наступних векселедержателів (індосат).

Витрати — зменшення обсягу матеріальних цінностей, коштів тощо, які відбуваються в процесі свідомої людської діяльності; зменшення певних ресурсів у фізичних процесах:

Вітрати виробництва — витрати різних видів економічних ресурсів (сировини, праці, основних засобів, послуг, грошей), безпосередньо пов'язаних з виробництвом економічних благ.

Г

Гастарбайтер (нім. *Gastarbeiter*, дослівно: гість-працівник (нім. *Gast + Arbeiter*)) — іноземець (громадянин іншої держави), який тимчасово перебуває в країні за формальною ознакою праці за строковим трудовим наймом. Додатковим сенсом поняття є те, що людина виконує низькокваліфіковану важку та брудну роботу за малі гроші і не має ніяких громадянських прав.

Генеральна угода з тарифів і торгівлі (англ. *General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)*) — міжнародна угода, досягнута 30 жовтня 1947 між 23 державами у Женеві (Швейцарія), згідно з якою кожна з них погодилася забезпечити іншим рівний і недискримінаційний режим торгівлі, скорочувати ставки мита на основі багатосторонніх домовленостей, і з часом усунути імпорتنі квоти. У 1995 перейменовано на СОТ.

Гіперінфляція — інфляція, що вийшла з-під контролю, ситуація, коли ціни стрімко зростають разом із швидким знеціненням грошової одиниці. Формально визначається як інфляція з темпами більше, ніж 50 % на місяць. В неформальному значенні, термін застосовується до набагато менших темпів інфляції.

Гроші загальноприйнятний еквівалент кінцевої плати за товари та послуги, тобто засіб обігу.

товариством. Дотримання регламенту сприяє підвищенню ефективності та безпеки виконання робіт.

Регулювання (економічне) — державні правила і закони, призначені для контролю за поведінкою фірм, підприємств та інших суб'єктів економіки.

У економіці розрізняють бюджетне, валютне, податкове регулювання.

Економічне регулювання поширюється на ціни, створення нових підприємств і вихід їх на ринок чи на послуги, надані визначеною галуззю, наприклад, на телефонний зв'язок.

С

Сальдо (італ. *saldo* — розрахунок, залишок) — різниця між надходженнями і витратами за певний проміжок часу.

Сальдо у бухгалтерському обліку — залишок по бухгалтерському рахунку, різниця між сумою записів по дебету і кредиту рахунків. Дебетове сальдо (дебет більше кредиту) показує стан даного виду господарських коштів на певну дату і відображається в активі балансу. Кредитове сальдо (кредит більше дебету) показує стан джерел господарських коштів і відображається в пасиві. Якщо рахунок не має залишку (сальдо дорівнює нулю), то такий рахунок називається закритим. У бухгалтерському обліку деякі рахунки можуть одночасно мати і дебетове і кредитове сальдо.

Сальдо початкове (вхідне) — залишок по рахунку на початок періоду. Розраховується на підставі попередніх операцій. Дебетовий і Кредитовий обіги за період. Розраховується на підставі операцій тільки за розглянутий період.

Сальдо за період — сумарний результат операцій за розглянутий період.

Право митне — це комплексна галузь права, яка є системою правових норм різної галузевої належності, що встановлюються (санкціонуються) державою і призначені для регулювання суспільних відносин у зв'язку з переміщенням товарів та транспортних засобів через митний кордон України.

Митне право є комплексною галуззю та складається з норм декількох базових галузей права: адміністративного, фінансового та міжнародного.

Р

Ревальвация (ревалоризация) — підвищення курсу вартості національної валюти відносно іноземних чи міжнародних валют.

Ревальвация (ревалоризация) — підвищення курсу вартості національної валюти відносно іноземних чи міжнародних валют.

Головна причина ревальвации — коли у державі спостерігається тривалий час активне сальдо платіжного балансу, що одночасно означає наявність дефіцитів у її партнерів. Вона може бути зумовлена обміном надмірної суми іноземної валюти на національну внаслідок валютної спекуляції, тобто понадінтервенції можливості центрального банку. Поштовхом до ревальвации може бути також значне фінансування в рамках допомоги з боку міжнародних валютно-кредитних організацій, оскільки збільшується пропозиція іноземної валюти на міжбанківській валютній біржі.

Регламент (англ. regulations, schedule, нім. Reglement n, Dienstvorschrift f, Dienstordnung f) — сукупність (система) правил, що регулюють, обмежують режим праці, технології виконання проєктування, ремонтних робіт тощо, наприклад, на шахтах, у кар'єрах, у свердловинах, на заводах. Регламент ремонту укладається науково-дослідними організаціями чи організаціями-розробниками нових методів ремонту і ремонтними організаціями, а затверджується видобувними підприємствами чи акціонерним

Д

Декларування — це заповнення документу за встановленою формою певних даних декларантом. Такий документ називається декларацією.

Декларація митна — заява особи, в якій вона зазначає: митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, відомості про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України відомості щодо нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури.

Декларування митне - подання відомостей митним органам про всі товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон.

Демонетизация (від фр. demonetisation — втрата) — позбавлення державною владою монет з вмістом благородних металів (срібла і золота) сили законного платіжного засобу. Монета в цьому разі зберігає свою вартість лише відповідно до вартості вміщеного в ній металу (за його вагою). Проводиться у зв'язку з розширенням застосування кредитних, банківських, безготівкових грошей, чеків.

Міжнародне закріплення Д. золота здійснено в статуті Міжнародного валютного фонду з 1978 р., коли офіційно ціна золота була вилучена з розрахунків. У сфері міжнародних розрахунків золото виконує такі функції: фонду страхування наслідків інфляції, засобів забезпечення кредитів, резерву ліквідних грошових ресурсів.

Демпінг (англ. dumping — скидання) — продаж товарів за цінами, нижчими від контрактних на міжнародних товарних ринках, за умови, що низький рівень ціни не зумовлюється відповідним рівнем витрат на виробництво цього товару. Оскільки демпінг порушує правила справедливої конкуренції та наносить збитки місцевим виробникам, держава може застосовувати до

демпінгових товарів антидемпінгові заходи, які можуть включати застосування антидемпінгового мита, встановлення обмежень на їх імпорт, тощо.

Демпінг постійний — постійний експорт товарів за ціною, нижчою від нормальної ціни.

Демпінг розбійницький (умисний) — тимчасове зниження експортних цін (нижче цін свого внутрішнього ринку і навіть нижче витрат виробництва) з метою витіснення конкурентів з ринку і наступне підвищення цін (іноді навіть до більш високого рівня, ніж до зниження цін). Це означає встановлення монопольних цін;

Демпінг зворотний — продаж товару всередині країни за цінами, нижчими від експортних; використовується у випадку передбачуваних різких коливань курсів валют;

Демпінг взаємний (зустрічний) — взаємні (зустрічні) поставки одного і того ж товару між двома країнами за заниженими, демпінговими цінами; використовується в умовах високої монополізації ринку певного товару в кожній країні.

Депозит (вклад) — грошові кошти в готівковій чи безготівковій формі в валюті України чи в іноземній, банківських металах, які банк прийняв від вкладника або які надійшли для вкладника на договірних засадах на визначений термін зберігання чи без зазначення терміну (під відсоток або дохід в іншій формі) і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.

Залучення депозитів може здійснюватися в формі випуску (емісії)

Депонент — власник цінних паперів, співвласники цінних паперів, нотаріус, на депозит якого внесено цінні папери, яким рахунок у цінних паперах відкривається депозитарною установою на підставі

насправді була забезпечена золотом лише частково, хоч ця частка зазвичай була досить значна — понад половину.

Парк технологічний (Technology park) — практично не відрізняється від наукового парку. Різниця складається лише в тому, що в технологічному парку існує менше обмежень для потенційних клієнтів (наприклад, можуть допускатися екологічно нешкідливі підприємства), а зв'язки з університетами чи дослідницькими інститутами не такій тісній.

Патент — документ, що засвідчує авторство на винахід та виключне право на використання його протягом певного строку. Патент видається державним патентним відомством винахіднику або його правонаступнику. Дія патенту розповсюджується тільки на територію держави, в якій його видано. Строк дії патенту встановлюється національним законодавством (як правило, 15–20 років). Патент може бути визнано недійсним у судовому порядку на законодавчій основі. З поняттям патенту тісно пов'язаний юридичний термін «патентна чистота», який означає, що машину, прилад, технологічний процес, матеріал, продукт тощо можна використовувати (виготовити, ввезти для продажу) в цій державі без порушення прав патентовласника.

Право авторське - є інструментом власності, права і ключовою галуззю права інтелектуальної власності; воно призначене захищати зовнішню форму вираження об'єкта (твір, малюнок, збірник, фотографія та інше), тобто їхнє «матеріальне втілення». Авторське право не може використовуватись для захисту абстрактних ідей, концепцій, фактів, стилів та технік, що можуть бути використані у творі.

Право міжнародне приватне — це сукупність норм внутрішньодержавного законодавства, міжнародних договорів та звичаїв, які регулюють цивільно-правові, трудові та інші приватні відносини, укладені іноземним елементом.

Олігополія (англ. oligopoly) — структура ринку, при якій в одній галузі домінує невелика кількість конкуруючих фірм, при цьому хоча б одна або дві з них, виробляють значну долю продукції даної галузі, а поява нових продавців ускладнена чи неможлива. Товар, реалізований олігополістичними фірмами, може бути як диференційованим, так і стандартизованим.

П

Паритет (лат. paritas — рівність) — рівноцінність двох або кількох цілей, факторів, коштів, рівність прав і обов'язків.

Паритет валютний — співвідношення валют різних країн, вимірюване співвідношенням їхнього золотого вмісту. Валютний паритет — це співвідношення між валютами різних країн, що встановлюється законодавчо. Валютні паритети знаходяться в основі валютних курсів, які інколи відхиляються від паритетів. Якщо при «золотому стандарті» валютні паритети визначалися шляхом співвідношення кількостей грошового металу, яким відповідали грошові одиниці, а за Бреттон-Вудською системою — ще й і співвідношення із долларом, то з 1978 року валютні паритети встановлюються на базі спеціальних прав запозичень (СПЗ). СПЗ являють собою міжнародні резервні кошти, які призначаються для регулювання сальдо платіжних балансів, поповнення офіційних резервів і розрахунків з Міжнародним валютним фондом.

Паритет золотий — грошова система, яка ґрунтується на золоті. Держава гарантує забезпечення золотом випущених в обіг грошей і встановлює тверду й незмінну відповідність національної грошової одиниці певній (чітко визначеній) кількості золота. Золотий стандарт переважав у фінансових системах європейських країн у другій половині 19 та на початку 20 століття. Втім, слід зазначити, що лише Британська імперія дійсно володіла запасом золота, достатнім для забезпечення усієї грошової маси своєї валюти (фунта стерлінгів), в інших європейських країнах валюта

відповідного договору про обслуговування рахунка в цінних паперах, а також депозитарна установа, яка відкриває собі рахунок у цінних паперах на підставі наказу керівника цієї депозитарної установи. Національний банк України може бути депонентом у випадках, передбачених цим Законом.

Дефіцит бюджетний — перевищення видаткової частини державного бюджету над дохідною[1]. Є однією з основних причин інфляції, спричиняється економічною нестабільністю, скороченням надходжень до бюджету, зростанням видатків з бюджету. Покриття бюджетного дефіциту може здійснюватися шляхом отримання державних позик та емісією грошей (в Україні згідно зі ст. 15 п.2 Бюджетного кодексу України «Джерелом фінансування бюджету не можуть бути емісійні кошти Національного банку України»).

Дефіцит бюджету — це сума, на яку рівень видатків бюджету перевищує рівень надходжень.

Діяльність зовнішньоекономічна — діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами (п.8 ст. 1). Точніше, видається, визначення цієї діяльності, що міститься в Господарському кодексі України. Зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання, за Кодексом, є господарська діяльність, яка в процесі її здійснення потребує перетинання митного кордону України майном та (або) робочою силою.

Діяльність маркетингова — діяльність підприємства, фірми на ринку, що передбачає: ретельне врахування потреб у товарах і послугах; врахування стану і динаміки попиту; ситуації, що склалася на ринку, і її розвитку; можливе пристосування виробництва до потреб ринку, до існуючих і потенційних запитів покупців; активний вплив на формування попиту, ринку товарів і

послуг; контроль за умовами реалізації товарів і послуг; гнучке реагування на зміни попиту.

Довіреність — письмове уповноваження, що видається однією особою іншій для представництва перед третіми особами.

Договір страхування, поліс — письмова угода між страхувальником і страховиком, згідно з якою страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку виплатити страхову суму або відшкодувати завданий збиток у межах страхової суми страхувальнику чи іншій особі, визначеній страхувальником, або на користь якої укладено договір страхування (подати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені терміни та виконувати інші умови договору.

Доларизація економіки — процес витіснення національної валюти іноземною (найчастіше це долар США) та застосування її в операціях всередині країни або окремих галузях економіки.

Е

Експорт — вивіз із митної території країни за кордон товарів і послуг без зобов'язання їхнього зворотного повернення. Факт експорту фіксується в момент перетину товаром митного кордону, надання послуг та ін. До експорту відносяться також вивіз товарів для переробки їх в іншій країні, перевезення товарів транзитом через іншу країну, вивіз привезених з іншої країни товарів для продажу їх у третій країні (реекспорт) і ін.

Непрямий експорт — експорт за участю посередників.

Експорт товарів - продаж товарів іноземним суб'єктам господарської діяльності, включаючи реекспорт товарів, крім передачі майна суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності іноземному суб'єктові господарської діяльності за кордоном як

також Кувейт і Об'єднані Арабські Емірати. Другу групу складають країни, що розвиваються, і країни з перехідною економікою.

Н

Нормування праці - це встановлення міри витрат праці на виготовлення одиниці виробу або виконання заданого обсягу роботи з урахуванням певної (проектованої або фактичної) організації праці.

Ноу-хау (англ. know-how, «знаю як») — термін, який означає практичне знання того, як щось зробити чи досягти. Розглядається разом з «know-what» («знаю що», факти), «know-why» («знаю чому», наука) та «know-who» («знаю кого», комунікація). Ноу-хау пов'язане з поняттям неявного знання, тобто знання, яке важко або неможливо передати іншій особі.

В контексті інтелектуальної власності ноу-хау — це знання та досвід наукового, технічного, виробничого та ін. характеру, які практично застосовуються в діяльності підприємства, але ще не стали загальним надбанням. Використання ноу-хау часто забезпечує конкурентні переваги і комерційну вигоду організації, що їх отримала. Передача здійснюється на основі укладання ліцензійних договорів. Ноу-хау співіснує з патентами, торговими марками і авторським правом і є економічним активом.

О

Облігація (лат. obligatio — зобов'язання; англ. bond — довгострокова, note — короткострокова) — емісійний цінний папір, що засвідчує внесення його власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного паперу з виплатою певного доходу або передати йому майно, надати послуги.

відповідно до Чиказької конвенції про цивільну авіацію 1944 року, є спеціалізованою установою ООН, що займається організацією і координацією міжнародного співробітництва держав у всіх аспектах діяльності цивільної авіації. Учасниками ІКАО є близько 190 держав, у тому числі на основі правонаступництва й Україна. СРСР вступив в ІКАО 10 листопада 1970 року. Штаб-квартира розташована у місті Монреаль (Канада).

ІКАО досліджує проблеми організації міжнародної цивільної авіації, повітряних трас, створення аеропортів і аеронавігаційних засобів, розробляє міжнародні стандарти для конструювання й експлуатації повітряних суден, правила з використання устаткування, засобів зв'язку і контролю над польотами; сприяє уніфікації митних, імміграційних і санітарних правил і т. д. У рамках ІКАО розробляються проекти міжнародних конвенцій.

Міжнародна морська організація (англ. International Maritime Organization, IMO) — міжнародна міжурядова організація, є спеціалізованою установою ООН. Діяльність IMO спрямована на скасування дискримінаційних дій, що зачіпають міжнародне торговельне судноплавство, а також прийняття норм (стандартів) по забезпеченню безпеки на морі і запобіганню забруднення з суден довілля, в першу чергу, морського.

IMO утворена 6 березня 1948 року в Женеві з прийняттям Конвенції про Міжурядову морську консультативну організацію (Inter-Governmental Maritime Consultative Organization, IMCO). Конвенція набула чинності 17 березня 1958 року, і створена організація почала свою практичну діяльність. На 9-й сесії Асамблеї цієї організації (Резолюція A.358(IX)) її назву було змінено.

Міжнародна асоціація розвитку МАР англ. International Development Association (IDA) — одна з п'яти інституцій Групи Світового банку, утворена в 1960 році. Місцезнаходження — Вашингтон. Нараховує 160 країн-учасниць, які поділяються на дві групи. До першої групи входить 22 високорозвинуті країни, а

натуральної частки участі у формуванні статутного капіталу при спільній господарській діяльності. При цьому термін реекспорту (реекспорт товарів) означає продаж іноземним суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності та вивезення за межі країни товарів, раніше імпортованих на територію країни.

Експортер — суб'єкт господарсько-правових відносин, що вивозить із країни експорту товар (товари).

Як експортери можуть виступати:

Індивідуальні підприємці

Підприємства, організації, корпорації (юридичні особи)

Держава

Екстериторіальність (лат. ex - з, поза + лат. territorialis - що відноситься до даної території) - статус фізичних або юридичних осіб, установ або об'єктів, вилучених з-під дії місцевого законодавства і які підпадають (частково або в повному обсязі) під дію законодавства держави, громадянство якої вони мають.

Еластичність — міра зміни одної змінної (наприклад, попиту або пропозиції) до зміни іншої (наприклад, ціни або доходу). Показує, на скільки відсотків змінився перший показник при зміні другого на 1 %.

Еластичність попиту, коефіцієнт еластичності — вказує відносну зміну одного економічного показника за одиничної відносної зміни іншого показника, його детермінанта; відношення відсоткової зміни одного показника (функції %) до відсоткової зміни іншого показника (аргументу %)

Еластичність попиту — зміна попиту на даний товар під впливом економічних і соціальних факторів, зв'язаних зі зміною цін. Попит може бути еластичним, якщо процентна зміна його обсягу перевищує зниження рівня цін, і нееластичним, якщо ступінь зниження цін вище приросту попиту.

Еластичність цінова - відповідно до закону попиту, споживачі при зниженні ціни будуть здобувати більшу кількість продукції. Однак ступінь реакції споживачів на зміну ціни може значно варіюватися від продукту до продукту.

Ембарго (від ісл. *embargo*, *embargar* — накладати арешт, перешкоджати, заважати. Походить від лат. *imbarigare* — перешкоджати, заважати) — торговельно-економічні обмеження: Накладення державою заборони на ввіз з інших держав чи вивіз із держави золота, іноземної валюти, окремих товарів, зброї та ін. Заборона державною владою заходу в свої порти іноземних кораблів або їх виходу.

Еміграція (лат. *emigratio* — «виселення», «переселення») — вимушена чи добровільна зміна місця проживання окремих груп людей (емігрантів, переселенців), переселення зі своєї батьківщини, країни, де вони народилися і вирости, в інші країни глобального суспільства з економічних, політичних або релігійних причин.

«Ефект заміщення» — зміна у споживанні товару, пов'язана зі зміною його ціни, тоді як рівень задоволення залишається постійним. Один з товарів стає дешевшим і це супроводжується надпропорційним зростанням попиту на цей товар. Через обмеженість бюджету економічного суб'єкта це означає, що здешевленим продуктом заміщається певний обсяг споживання продукту, що не змінився в ціні. Якщо падіння в ціні одного з продуктів спричиняє за собою збільшення споживання обох продуктів, йдеться про ефект доходу.

Є

Європейська асоціація вільної торгівлі (англ. *European Free Trade Association*, *EFTA*) — зона вільної торгівлі, яка об'єднує митні території чотирьох європейських країн, які не вступили до

законодавством України про оподаткування, та міжнародними договорами України.

Мито ввізне — мито, що нараховується на товари та інші предмети при їх ввезенні на митну територію України.

Специфічне мито — мито, що нараховується у встановленому грошовому розмірі на одиницю товарів та інших предметів, які обкладаються митом.

Міграція робочої сили - переміщення працездатного населення із одних країн в інші терміном більше ніж на один рік, викликане причинами економічного, політичного чи іншого характеру.

Міжнародна Торгова Палата (МТП) (англ. *International Chamber of Commerce* (*ICC*)) — світова організація бізнесу, яка має на меті підтримку й розвиток міжнародної торгівлі й глобалізації. Членами МТП є понад 6,5 мільйонів компаній, бізнес-асоціацій та торговельно-промислових палат світу. МТП має національні комітети у 91 країні світу.

Міжнародна федерація бухгалтерів (англ. *International Federation of Accountants* (*IFAC*)) була заснована 7 жовтня 1977 року в Мюнхені, Німеччина, на 11-ому Всесвітньому конгресі бухгалтерів. МФБ була створена з метою зміцнення бухгалтерської професії в усьому світі в інтересах суспільства

Міжнародна фінансова корпорація (МФК) (англ. *International Finance Corporation* (*IFC*)) — одна з п'яти інституцій Групи Світового банку, заснована в 1956 році. Штаб-квартира — Вашингтон. Нараховує 184 країни-члени, серед них Україна (з 1993 р.).

Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО) (англ. *International Civil Aviation Organization*, *ICAO*) — заснована

Маржа — величина, яка виражає різницю між процентними ставками, курсами цінних паперів, ставками страхових внесків і відшкодувань, цінами товарів тощо.

У торговельних операціях — різниця між купівельною і продажною ціною товару. У фондових біржових операціях — різниця між курсами цінних паперів (номінальним і продажним), між курсом цінних паперів у день укладання і день виконання фінансової угоди; у банківській практиці — різниця між процентними ставками за залученими і виданими кредитами.

Різниця між ціною, визначеною в біржовому бюлетені, та ціною покупки.

Різниця між обліковою ставкою національного банку і ставкою відсотків за кредит комерційних банків.

Мито — непрямий податок, різновид митних платежів, який накладається на товари, що переміщуються через митний кордон, тобто ввіз/вивіз чи транзит.

Історично «мито» — особлива платня (податок), який сплачували грішми за перевезення товарів, прогін худоби через державні кордони або внутрішні митні застави.

Мито слід відрізняти від державного мита — грошової суми, що стягується в судових і арбітражних органах, нотаріальних конторах, органах МЗС, МВС, міських, сільських, селищних радах та інших уповноважених на те органах за вчиненням ними дій з об'єктами нерухомого майна і видачу документів, що мають юридичне значення.

Мито вивізне — мито, що нараховується на товари та інші предмети при їх вивезенні за межі митної території України.

Вивізне мито нараховується за ставками, передбаченими Єдиним митним тарифом України. Відповідно зазначені ставки вивізного (експортного) мита єдині для всіх осіб, які переміщують товари через митний кордон України, незалежно від видів зовнішньоторговельних угод, за винятком випадків, передбачених

Європейського Союзу, зокрема, Республіки Ісландія, Князівства Ліхтенштейн, Королівства Норвегії та Швейцарської Конфедерації. Зона вільної торгівлі забезпечує країнам-членам режим вільної торгівлі товарами та послугами, а також гарантує вільний рух капіталів та фізичних осіб.

Європейський банк реконструкції та розвитку (Євробанк, ЄБРР, англ. European Bank for Reconstruction and Development) — міжнародний фінансово-кредитний інститут, який надає допомогу країнам від Центральної Європи до Центральної Азії для проведення ринкових реформ, активного інтегрування економік цих країн у міжнародні господарські зв'язки.

Євро (латинською Еуро, грецькою Еурб, кирилицею Евро) — офіційна валюта 19 з 28 країн Європейського Союзу, відомих як Єврозона. Використовується також в 6 інших європейських державах, загалом є рідною для понад 337 мільйонів європейців. Євро був запроваджений у 1999 році на заміну ЕКЮ, в готівковому обігу перебуває з 2002 року. Символ валюти: €, літерний код: EUR. Поділяється на 100 центів (часто їх називають євроцентами). В обігу перебувають монети номіналом 1, 2, 5, 10, 20, 50 євроцентів та 1, 2 євро і банкноти в 5, 10, 20, 50, 100, 200 та 500 євро. Центральний банк — Європейський центральний банк.

Євровалюта — це валюта, що розміщена на депозитах банків поза межами країни, якою вона була випущена. Наприклад, депозит у доларах США розміщений в українському банку є євровалютним депозитом, або конкретніше — євродоларовим депозитом.

Європéський Союз або Європéський Союз [3] (інколи «Європéська Ўнія» або «Європéська Ўнія», скорочення: «Євросоюз», «ЄС», «ЕУ», рідше: «Євроспільнота», «Європейська Співдружність», англ. European Union, EU) — економічний та політичний союз 28 незалежних держав-членів, що розташовані в Європі. Веде свій початок від утворення Європейської спільноти з

вугілля та сталі (ЄСВС) і Європейської економічної спільноти (ЄЕС), які склалися з шести країн у 1957 році. У наступні роки територія ЄС була збільшена за рахунок включення нових держав-членів, одночасно збільшуючи свою сферу впливу шляхом розширення політичних повноважень. У сучасному вигляді існує на основі Маастрихтського договору, підписаному 7 лютого 1992 року і чинному з 1 листопада 1993. Останній значний перегляд конституційних принципів ЄС був затверджений у Лісабонській угоді, яка набула чинності у 2009 році. Юридично в ЄС не виділено столиці, але де-факто таким є місто Брюссель, де базуються більшість інституцій Європейського союзу.

Ж

Женевські конвенції (англ. Geneva Conventions) — міжнародний договір, який закріплює у міжнародному праві норми щодо гуманного ставлення під час війни. Першу конвенцію було підписано у 1864 році. На сьогодні договір складається з чотирьох угод та трьох додаткових протоколів.

Жиробанк (від італ. giro — обіг, коло) — банк, який здійснював безготівковий розрахунок шляхом перерахування сум з одного рахунку на інший. Також термін «жиророзрахунки» вживається для позначення всієї системи безготівкових розрахунків.

З

Заборгованість — сума фінансових зобов'язань, грошових боргів, що підлягає погашенню, поверненню в певний термін. Якщо до цього терміну заборгованість не погашена, то вона стає простроченою.

Зовнішній борг, зовнішня заборгованість — сумарні грошові зобов'язання держави, що виражаються грошовою сумою, що підлягає поверненню зовнішнім кредиторам на певну дату, тобто

підтримує організований ринок цінних паперів. Купує та продає цінні папери за свій рахунок. Виконує роль брокера для брокерів-комісіонерів. Маклер зобов'язаний ставити інтереси клієнтів вище власних.

Маклер курсовий — біржовий маклер, що відає котируваннями курсів цінних паперів або валют.

Маклер страховий — посередник між страховиком і страхувальником, у випадку, якщо він безпосередньо полягає в штаті страхової компанії — страховий агент.

Макроекономіка, також макроекономія або макроекономічна теорія (від грец. грец. μακρός «великий»; грец. οἶκος, «дім» та грец. νόμος, «закон») — галузь економічної науки або частка національної економіки, яка вивчає поведінку народного господарства як єдиного цілого в контексті аналізу глобальних ринків та їх взаємозв'язків. Макроекономіка займається функціонуванням таких секторів народного господарства як ресурси, платіжний баланс, інфляція.

Маніфест (лат. manifestus — явний, очевидний, поклик, протест. Багатозначний термін, що може позначати:

Урочисте письмове звернення верховної влади до народу з приводу якоїсь дуже важливої події (прийняття важливого законопроекту, оголошення війни тощо).

Писане або усне звернення, протест політичної партії або громадської організації, яке має програмний характер. Маніфест миру, Маніфест Комуністичної партії.

Писаний виклад творчих принципів літературного або мистецького угруповання, напрямку чи окремого автора. Маніфест хакера, Арт-маніфест.

Документ, який подається до митниці з переліком вантажу, що його перевозять на суднах.

Після закінчення строку договору фінансового лізингу об'єкт лізингу, переданий лізингоодержувачу згідно з договором, переходить у власність лізингоодержувача або викуповується ним за залишковою вартістю.

Ліквідність — можливість швидкого переводу активу в готівку без істотної втрати його вартості (з мінімальними витратами). Гроші (монети та паперова готівка) є найбільш ліквідними активами. Банківські депозити за вимогою є високоліквідними активами, оскільки можуть бути переведені в готівку за вимогою клієнта.

Ліквідність банківська — здатність банку погасити у термін зобов'язання, яка визначається відношенням і структурою активів і пасивів банку.

Ліміт (від фр. *limite* та лаг. *limes*: границя, кордон, межа) — гранична норма. Норма, в межах якої дозволяється користуватися чим-небудь, використовувати щось. Межа, обмеження, граничне значення якоїсь величини.

Кредитний ліміт — максимальна сума кредиту, що її кредитор (банк) може надати одному позичальнику чи групі позичальників.

М

Магазин безмитної торгівлі (дьюті-фрі, англ. *duty free shop, duty free store*) — магазини, що продають товари за ціною, що не включає деякі види акцизів, зборів, а також ПДВ за умови, що ці товари будуть вивезені з країни.

Маклер (нім. *Makler*) — посередник при здійсненні операцій на фондових, товарних і валютних біржах, а іноді і при укладанні страхових, фрахтових, житлових і інших договорів. У англійських країнах називається брокером. Маклер — член фондової біржі, що

загальна заборгованість країни по зовнішніх позиках і неоплаченим ним відсоткам. Зовнішній державний борг є сукупна заборгованість держави міжнародним банкам, урядам інших країн, приватним іноземним банкам. Розрізняють поточний зовнішній борг даного року, який треба повернути в нинішньому році, і загальний державний зовнішній борг (накопичений), який належить повернути в поточному році і в подальші роки.

І

Імпорт — ввезення товарів, послуг (іноді може вживатися щодо капіталу, знань, технологій). Товари і послуги, що одна країна продає іншій для внутрішнього використання, обробки чи перепродажу (Гонконг, наприклад, серйозно залежить від імпорту для своєї експортної діяльності).

Імунітет держави (або суверенний імунітет) — у міжнародному праві принцип, відповідно до якого суверенна держава не підпорядковується органам влади інших держав.

Принцип імунітету держави ґрунтується на понятті про суверенну рівність, закріплену в Статуті ООН (1945)[1] й розкритому в Декларації про засади міжнародного права (1970).[2] При цьому саме поняття суверенної рівності виникло значно раніше.

Цей принцип поширюється як на законодавчу й виконавчу, так і на судову юрисдикцію чужоземної держави.

Натепер не існує єдиної загальносвітової практики врегулювання питань, пов'язаних із застосуванням концепції імунітету держави. Почасти цей тягар лягає на національні законодавства.

Інвестиція, капітальні вкладення (від лат. *invest, вкладення коштів*) — господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно.

Фінансові інвестиції — це активи, які отримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора. Під фінансовими інвестиціями розуміють вкладення коштів у різні фінансові активи, серед яких найзначнішу частку посідають вкладення у цінні папери. Фінансова інвестиція передбачає придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та інших фінансових інструментів. Фінансові інвестиції поділяються на прями та непрямі-портфельні.

Інвестиції прями — безпосереднє вкладення коштів інвестором в об'єкти інвестування. Пряме інвестування здійснюють підготовлені інвестори, які мають достатню інформації про об'єкт інвестування і знають механізм інвестування. Прямі інвестиції, як правило, здійснюються у формі кредиту без інвестиційних посередників з метою оволодіння контрольным пакетом акцій компанії. Пряма інвестиція передбачає внесення коштів або майна до статутного фонду юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою.

Інвестиції непрямі — інвестування, опосередковане іншими особами (інвестиційними або фінансовими посередниками). Не усі інвестори мають достатню кваліфікацію для ефективного вибору об'єктів інвестування та подальшого управління ними. У цьому випадку вони купують цінні папери, що випускаються інвестиційними або іншими фінансовими посередниками (наприклад, інвестиційні сертифікати інвестиційних фондів або інвестиційних компаній), а останні розміщують зібрані таким чином інвестиційні кошти на власний розсуд у найефективніші об'єкти інвестування, беруть участь в управлінні ними, а отримані доходи розподіляють серед своїх клієнтів.

Інвестиція капітальна — це витрати на будівельно-монтажні роботи, придбання будівель або їх частин, обладнання, інструменту, інвентарю, інші капітальні роботи і витрати на

угодою. При класичному золотому стандарті, тобто при вільному розміні валют на золото в центральному банку, валютний курс встановлювався в пропорціях до їх золотого вмісту.

Л

Лібералізація (від лат. *liberalis* — вільний) — в широкому тлумаченні під цим поняттям мається на увазі пом'якшення державного або державно-бюрократичного тиску («контролю») на різні сфери суспільного життя — політику, економіку, право (в першу чергу це елементи правової держави — політичні та громадянські права, права людини), свободу слова та ЗМІ, тощо).

Лізинг (англ. *leasing* — оренда, майновий найм) — підприємницька діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений термін лізингоодержувачу майна. Таке майно є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів.

Лізинг — це довгострокова оренда машин і обладнання, видача обладнання напрокат. Лізинг дозволяє промисловим, торговим, транспортним та іншим підприємствам (орендаторам) отримувати в комерційних банках і лізингових компаніях (орендодавців) за певну орендну плату в довгострокове користування широкий перелік основних засобів.

Лізинг фінансовий — договір лізингу, внаслідок укладення якого лізингоодержувач на своє замовлення отримує в платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, не менший строку, за який амортизується 75 % вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладення договору. Сума відшкодування вартості об'єкта лізингу в складі лізингових платежів за період дії договору фінансового лізингу повинна включати не менше 75 % вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладення договору.

Консигнація — форма комісійного продажу товару, при якій його власник (консигнант) передає комісіонеру (консигнаторові) товар для реалізації зі складу комісіонера. При цьому товар, що надійшов на склад комісіонера залишається власністю консигнанта до моменту його реалізації. Як правило, якщо товар не реалізується протягом певного часу (наприклад, більше року), то він повертається назад консигнанту за його рахунок.

Контрабанда (італ. *contrabando*, від *contra* «проти» і *vando* «урядовий указ») — незаконне перевезення (та ін. переміщення) товарів або/та інших предметів через митний кордон (державний кордон); переміщені товари і/або цінності також отримали назву контрабанди.

Контрагент (лат. *contrahens* — торговельна угода; *contra* проти + *agens* чинний; *con-trahere* взаємно протистояти) — одна із сторін договору у цивільно-правових відносинах. У договорі кожному з зобов'язаних сторін взаємно протистойть (кореспондує) право іншої сторони і навпаки. У цивільно-правових відносинах під контрагентом розуміється одна зі сторін договору. В ролі контрагента виступають обидві сторони договору по відношенню один до одного. Кожен з партнерів, що укладають контракт, вважається контрагентом.

Контракт — багатозначний термін. Контракт в значенні договору: письмова угода, за якою сторони, що його уклали, мають взаємні зобов'язання.

Крива Філіпса (*Phillips curve*) — графік залежності між середнім рівнем інфляції в країні і рівнем безробіття. Згідно з кривою Філіпса, з ростом безробіття інфляція зменшується.

Курс валютний — вираз ціни грошової одиниці однієї країни в грошових одиницях іншої. Фіксація валютного курсу здійснюється або відповідно до золотого паритету (гарантованим золотим змістом національної грошової одиниці), або за міжнародною

проектно-пошукові роботи, геологорозвідувальні і бурові роботи, а також витрати на відведення земельних ділянок і переселення у зв'язку з будівництвом, на підготовку кадрів для підприємств, що будуються та ін.

Інвестори — суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладання власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Інвестори можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності.

Інституційні інвестори - це портфельні інвестори, які формують інвестиційний портфель на підставі фундаментального прогнозу поведінки у довготерміновому та середньостроковому періодах. Зазвичай це фахівці, робота яких полягає в довірчому управлінні активами.

Індивідуальні (приватні) інвестори - це фізичні особи, які використовують свої нагромадження для інвестування. Індивідуальний інвестор найчастіше зацікавлений у тому, щоб вільні грошові кошти принесли дохід, що стане джерелом доходів при досягненні пенсійного віку або забезпечить фінансову стабільність його родині.

Індекс (лат. *index* від *indico* — вказую, *subscript*) — число, букви або інша комбінація символів, що вказує місце елемента в сукупності або характеризує стан деякої системи (список, реєстр, показчик).

Індекс людського розвитку (ІЛР) (до 2013 року «Індекс розвитку людського потенціалу» (ІРЛП), англ. *Human Development Index*, *HDI*) — інтегральний показник, що розраховується щорічно для міждержавного порівняння і вимірювання рівня життя, грамотності, освіченості і довголіття, як основних характеристик людського потенціалу досліджуваної території. Він є стандартним

інструментом при загальному порівнянні рівня життя різних країн і регіонів. Індекс публікується в рамках програми розвитку ООН в звітах про розвиток людського потенціалу і був розроблений в 1990 році групою економістів на чолі з пакистанцем Махбубом-уль-Хаком. Однак концептуальна структура індексу була створена завдяки роботі Амарта'я Сена. Індекс публікується ООН у щорічному звіті про розвиток людського потенціалу з 1990 року.

Індекс промислового виробництва, Індекс виробництва промислової продукції, Індекс промислової продукції — відносний показник, що характеризує зміну маси вироблених матеріальних благ у поточному періоді порівняно з базисним. Розрізняють індивідуальні і загальні індекси виробництва промислової продукції.

Інкасо — одержання банком грошей за дорученням клієнта й зарахування цих грошей на його банківський рахунок.

Інкасо — форма розрахунків, за якою продавець доручає банку одержати від покупця за посередництвом банку-покупця, або іншого банку, платіж проти передачі документів, що засвідчують відвантаження товару, виконання робіт, або надання послуг.

Інкасо — це банківська операція, за допомогою якої банк за дорученням свого клієнта (експортера) отримує на основі розрахункових документів суму коштів, що йому належить, від платника (імпортера) за відвантажені йому товари чи надані послуги і зараховує ці кошти на рахунок клієнта-експортера у себе в банку. При цьому інкасо являє собою тільки інкасування паперів і банк не гарантує оплату коштів експортеру за відвантажений товар чи надані послуги. Для зменшення ризику несплати при інкасовій формі розрахунків експортер повинен наполягати на наданні покупцем гарантії платежу, яку окремо видає банк. Гарантія в цьому разі повинна бути надана на термін, що

внутрішнього ринку; вартість робочої сили; купівельна спроможність населення; рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків.

Конвертованість — здатність певної валюти до вільного обміну на валюту інших країн або міжнародно визнані платіжні засоби; у світовій практиці розрізняють повну й часткову, зовнішню і внутрішню конвертованість валют.

Конкуренція — економічний процес взаємодії і боротьби товаровиробників за найвигідніші умови виробництва і збуту товарів, за отримання найбільших прибутків. Водночас — механізм стихійного регулювання виробництва в умовах вільних ринкових відносин.

Коносамент — товаророзпорядчий документ, цінний папір, що видається морським перевізником вантажу його відправнику, що засвідчує прийняття вантажу до перевезення і містить зобов'язання доставити вантаж до пункту призначення і передати його одержувачу.

Консалтинг (англ. consulting — консультивання) — діяльність з консультивання керівників, управлінців з широкого кола питань у сфері фінансової, комерційної, юридичної, технічної, технологічної, технічної, експертної діяльності. Мета консалтингу — допомогти системі управління (менеджменту) в досягненні заявлених цілей.

Консensus — загальна згода у спірних питаннях, до якої приходять учасники переговорів, з'їздів, конференцій, яка характеризується відсутністю серйозних заперечень по суттєвих питаннях у більшості зацікавлених сторін та досягається в результаті процедури, спрямованої на врахування думки всіх сторін та зближення розбіжних поглядів.

Каско (від ісл. casco — шолом) — це страхування транспортного засобу (ТЗ) від ризиків, які можуть виникнути у процесі експлуатації автомобіля.

Під «повним каско» розуміється страхування від усіх можливих ризиків, в той час як «часткове каско» покриває лише деякі ризики. Під страхуванням каско розуміється тільки страхування самих транспортних засобів і воно не включає в себе страхування відповідальності перед третіми особами, страхування водія та пасажирів, майна (страхування карго), що перевозиться у автомобілі.

Квота експорту — встановлений обсяг виробництва та поставок на експорт певних товарів. Різновид заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, які використовують державні та міжнародні органи для обмеження виробництва й експорту товарів.

Квота податкова — це частка податку в доході платника.

Квотування (лат. quote — скільки) — це встановлення державними органами відповідно до чинного законодавства, міжнародного права та різних міжнародних актів, угод обмежень щодо виробництва товарів, міжрегіональних товарних або фінансових операцій, експортно-імпортних поставок. Застосовується як засіб регулювання обсягів виробництва окремих видів товарів, а також регламентації зовнішньоекономічної діяльності.

Клімат інвестиційний — сукупність чинників економічного, політичного, правового та соціального характеру, які бере до уваги інвестор, ухвалюючи рішення щодо здійснення інвестицій. Для оцінки інвестиційного клімату використовують такі узагальнюючі синтетичні показники: політична і фінансова стабільність; рівень загальноєкономічного розвитку країни; рівень розвитку ринкової та інвестиційної інфраструктури; ємність

перевищує термін сплати документів, і на суму, яка відповідає сумі наданих на інкасо документів.

Інкотермс (англ. Incoterms, International commerce terms) — міжнародні комерційні умови, комплект міжнародних правил з тлумачення найбільш широко використовуваних торговельних термінів (умов) в галузі міжнародної торгівлі.

Інсайдер (від англ. inside — всередині) —

- 1) будь-яка особа (юридична чи фізична), яка має доступ до конфіденційної інформації про діяльність фірми в силу свого службового становища або родинних зв'язків.
- 2) особа, що в силу свого становища має доступ до важливої (фінансової) інформації, недоступної широкому загалу. Фондові угоди інсайдерів суворо контролюються, реєструються і публікуються.

Інсайдер, який володіє інформацією «з внутрішніх першоджерел», може краще оцінити стан справ, ніж будь-який інший фахівець, який користується «зовнішньою» інформацією для експертного висновку.

К

Казус (лат. casus) — подія, яка настає не внаслідок волевиявлення особи, а тому не може бути передбаченою за даних умов.

В юриспруденції випадкова дія, яка має зовнішні ознаки провини (злочину), але позбавлена елементу вини, а тому не спричиняє притягнення до кримінальної відповідальності, також складна, залучена до судова справа.

Казусом називають особливий випадок захворювання, описаний із супроводжуючими його обставинами. Розмовно — випадок, незвичайна пригода.

Канцелінг — кінцевий термін подання судна під навантаження.

Корса́ри (ка́пери, прива́тіри) (фр. *corsaire*, нім. *Kaper*, англ. *privateer*) — приватні особи, які з дозволу верховної влади держави, що воює, використовували озброєне судно (яке також називалось капером, приватиром чи корсаром) з метою захоплення купецьких кораблів супротивника, а у певних випадках — і нейтральних держав. Та ж назва застосовується до членів їх команд.

Поняття «корсар» у вузькому сенсі використовується для характеристики саме французьких капітанів і суден.

Капіта́л (від лат. *capitalis* — головний, від протоло-індоевропейського *karit* — голова) — за визначенням класичної економічної теорії один із факторів виробництва, усе те, що використовується для виробництва, але безпосередньо не споживається в ньому (за винятком повільної амортизації). На відміну від інших факторів виробництва, землі й природних ресурсів, капітал складається з раніше виробленого продукту.

Капітал обіговий (*current capital*) — частина виробничого капіталу, яка переносить свою вартість на знову створений продукт повністю і повертається до виробника в грошовій формі після кожного кругообігу капіталу.

Капітал обіговий — це частина активів підприємства (поточні активи), яка включає: обігові кошти (або обігові засоби); короткострокові фінансові вкладення.

Капітал фіктивний — капітал у цінних паперах (акціях, облігаціях тощо), що дає право їхнім власникам регулярно привласнювати частину додаткової вартості у вигляді дивіденду або відсотка.

Капітал постійний — частина фізичного капіталу, яка бере участь у процесі праці своїм речовим змістом, є при цьому фактором

виробництва, але не залучається до процесу збільшення вартостей, не змінює величини своєї вартості і відповідно не створює додаткової вартості, а переноситься конкретною працею на новостворений продукт у формі амортизації.

Капітал змінний — частина капіталу, авансована на придбання робочої сили, яка змінює свою вартість у процесі виробництва, тобто не тільки відтворює власний еквівалент, а й створює своєю працею завдяки синергічному ефекту додаткову вартість.

Капітал позиковий — грошовий капітал, який надається в позику та приносить власнику дохід у вигляді процентів від позики.

Карте́ль (франц. *cartel* «об'єднання, виклик на двобій» від італ. *cartello* «оголошення» від *carta* «папір» від лат. *charta* «папір» ст.-гр. *χάρτης* «лист папірусу») — об'єднання офіційно незалежних виробників однієї галузі, метою якого є збільшення їхнього колективного прибутку шляхом встановлення ціни, обмеження пропозиції чи іншої обмежувальної практики.

Сучасне антимонопольне законодавство забороняє картелі. Картельна змова (або «угода») протирічить статтям 101 та 102 Договору про функціонування Європейського союзу і відноситься до організованої злочинності.

Картка платежу (іноді банківська платіжна картка — БПК) — виготовлена згідно зі стандартом ISO/IEC 7810 ID-1 формату із спеціального стійкого до механічних пошкоджень пластику пластина стандартних розмірів 54x86x0,76 мм, яка використовується для ідентифікації її користувача (держателя), для способу фіксації інформації і як аналог платіжних засобів. Ідентифікування забезпечується нанесенням на картку її номера (відповідно ISO/IEC 7812 стандартизованої нумерації), строку дії, прізвища, ім'я і зразка підпису власника картки та/або інших ідентифікаційних даних (магнітна смуга, чип, RFID-мітка тощо).